

ΕΝΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ Ν ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΣΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

ΚΑΛΑΘΑΚΗ Μ., ΠΑΝΤΕΛΑΚΗ Ε., ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗ Α.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Μουσείο Ν Καζαντζάκη αποτελεί ένα εξαιρετικό εκπαιδευτικό περιβάλλον στην εκτός αιθουσών διδασκαλία και παιδαγωγική. Μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία των αξιών, συνθέτοντας στοιχεία από τη ζωή και το έργο του Ν Καζαντζάκη. Η διερευνητική μάθηση στους διαδρόμους του μουσείου και στους δρόμους της σκέψης που βάζουν τον επισκέπτη, καθώς διαβάζει στα εκθέματα αποσπάσματα από τα έργα του Ν Καζαντζάκη, καλλιεργεί αξίες, στάσεις και συμπεριφορές με ενσυναίσθηση και διλήμματα, με τη συνειδητοποίηση των ευθυνών και του χρέους απέναντι στον συνάνθρωπο, στο περιβάλλον.

Η προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση αποτελεί διδακτικό μονοπάτι στο Μουσείο Ν Καζαντζάκη για τη διδασκαλία των αξιών στο Λύκειο με σκοπό τη διασαφήνιση των αξιών της οικολογικής και πολιτισμικής ποικιλότητας μέσα σε ομάδες συζήτησης, με προσωπική ανάλυση, με ιστορίες, ηθικά ζητήματα, με προσομοιώσεις, με νοητή μεταφορά εκτός τάξης. Περιλαμβάνει τις εξής φάσεις: Introduction, Pre-visit Phase, Visit Phase, Post-visit Phase.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη φιλοσοφική συζήτηση περί αειφορίας, και ειδικότερα σε ό τι αφορά την ενδυνάμωση και εκπαίδευση για την αειφορία, πολλοί υπογραμμίζουν τη σημασία στις ιδέες των ανθρώπων, στις αξίες, στις εικόνες που έχουν για το μέλλον και στις δυνατότητες που υπάρχουν για να διαμορφωθεί αυτό (Hesselink, Kempren, & Wals, 2000). Πρέπει να ανακαλύψουμε τις νέες εκείνες εκπαιδευτικές αξίες που είναι σημαντικές αυτήν την περίοδο να αντιταχθούν στο κυρίαρχο μοντέλο ανάπτυξης της Εκπαίδευσης και οι οποίες θα αποτελέσουν τη μετάβαση προς την Αειφόρο Ανάπτυξη (Sterling, 2004). Η Φλογαΐτη (2006) προτείνει ένα σύνολο αξιών που θα μπορούσε να προωθεί η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Αυτές είναι οι αξίες της αλληλεγγύης, της οικολογικής βιωσιμότητας, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της αυτονομίας, της υπευθυνότητας και της ανεκτικότητας. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2000) αναφέρεται στην Αξιοπρέπεια, την Ελευθερία, την Ισότητα, την Αλληλεγγύη και τη Δικαιοσύνη, αξίες που πρέπει να διέπουν τους ευρωπαίους πολίτες.

Ο σεβασμός και η διατήρηση της ποικιλότητας των φυσικών οικοσυστημάτων, της κοινωνικής ζωής και της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποτελούν προτάγματα της UNESCO, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και εκπαιδευτικό στόχο των Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης.

Πολλοί είναι οι παράγοντες εκείνοι που μπορούν να συμβάλλουν στην καλλιέργεια περιβαλλοντικής συνείδησης και ενός νέου περιβαλλοντικού ήθους στους μαθητές. Οι διδακτικές καινοτομίες που εμπλέκουν οικογένεια, σχολεία, ΜΜΕ, πανεπιστήμια, εκκλησία, τοπικές αρχές, περιβαλλοντικές οργανώσεις, επιστημονικές εταιρείες και ενώσεις, κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς συμβάλλουν με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Το Μουσείο Ν. Καζαντζάκη αποτελεί ένα εξαιρετικό εκπαιδευτικό περιβάλλον στην εκτός αιθουσών διδασκαλία και παιδαγωγική. Μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία των αξιών, συνθέτοντας στοιχεία από τη ζωή και το έργο του Ν. Καζαντζάκη. Η διερευνητική μάθηση στους διαδρόμους του μουσείου και στους δρόμους της σκέψης που βάζουν τον επισκέπτη, καθώς διαβάζει στα εκθέματα αποσπάσματα από τα έργα του Ν Καζαντζάκη, καλλιεργεί αξίες, στάσεις και συμπεριφορές με ενσυναίσθηση και δилήμματα, με τη συνειδητοποίηση των ευθυνών και του χρέους απέναντι στον συνάνθρωπο, στο περιβάλλον.

Η προτεινόμενη διδακτική παρέμβαση αποτελεί ένα διδακτικό μονοπάτι στο Μουσείο Ν Καζαντζάκη για τη διδασκαλία των αξιών στο Λύκειο με σκοπό τη διασαφήνιση των αξιών της οικολογικής και πολιτισμικής ποικιλότητας μέσα σε ομάδες συζήτησης, με προσωπική ανάλυση, με ιστορίες, ηθικά ζητήματα, με προσομοιώσεις, με νοητή μεταφορά εκτός τάξης και δωματίου.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σκοπός της διδακτικής καινοτομίας ήταν η διδασκαλία αξιών της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) που σχετίζονται με το σεβασμό στην ποικιλομορφία, με την αξιοποίηση σύγχρονων παιδαγωγικών μεθόδων και των ΤΠΕ. Με έμφαση στην ανακαλυπτική, βιωματική μέθοδο και την εργασία σε ομάδες, χαρακτήρηκε το διδακτικό μονοπάτι από τα σπίτια των μαθητών του Λυκείου Μελεσών Ηρακλείου Κρήτης ως το Μουσείο του Ν Καζαντζάκη στη Μυρτιά Πεδιάδος Ηρακλείου.

Το εκπαιδευτικό υλικό που παράχθηκε για να ικανοποιήσει τις ανάγκες της ιδιότυπης αυτής διδασκαλίας, σε συνδυασμό με τα ευρήματα από την αναζήτηση στο διαδίκτυο και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών του Γενικού Λυκείου, αξιοποιεί μεθοδολογικά και εποπτικά στην ύλη των μαθημάτων της Λογοτεχνίας Θεωρητικής Κατεύθυνσης, Αρχών Περιβαλλοντικών Επιστημών της Β τάξης και Τεχνολογίας, Πληροφορικής, Νεοελληνικής Γλώσσας και Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Α τάξης.

Η ηλεκτρονική περιήγηση στον ιστότοπο του Μουσείου προετοιμάστηκε, αρχικά, προκειμένου να προϊδεαστούν οι μαθητές και να διεγερθεί η περιέργειά τους. Κατά την επίσκεψη στο Μουσείο, οι μαθητές, αφού χωρίστηκαν σε ομάδες, ασχολήθηκαν με τη συμπλήρωση των φύλλων εργασίας που τους διανεμήθηκαν από τους εκπαιδευτικούς, χωρίς περαιτέρω οδηγίες.

Οι φάσεις στις οποίες εξελίσσεται το διδακτικό μονοπάτι στο Μουσείο Ν Καζαντζάκη είναι: εισαγωγή (Introduction), πριν την επίσκεψη (Pre-visit Phase),

επίσκεψη (Visit Phase), μετά την επίσκεψη (Post-visit Phase). Αυτές βρίσκονται αναρτημένες στο διαδίκτυο, με τη δομή που απαιτούν τα Διδακτικά Μονοπάτια (Educational Pathways) του προγράμματος Natural Europe, υπό τον τίτλο “Respect of biodiversity: a didactic objective of the school programs of education for sustainable development” (Kalathaki, 2011).

Η Εισαγωγή (Introduction) εστιάζει στην προετοιμασία της ξενάγησης (Guidance for preparation). Στη φάση πριν από την επίσκεψη στο Μουσείο (Pre-visit Phase) επιχειρείται η πρόκληση του ενδιαφέροντος (Provoke curiosity), καθορίζονται ερωτήσεις που αναφέρονται στην υπάρχουσα γνώση (Define questions from current knowledge), δίνονται προκαταρκτικές εξηγήσεις και υποθέσεις (Propose preliminary explanations or hypotheses), σχεδιάζεται και υλοποιείται μια απλή έρευνα (Plan and conduct simple investigation). Στη φάση της επίσκεψης (Visit Phase) συλλέγονται αποδείξεις από παρατήρηση (Gather evidence from observation), δίνονται εξηγήσεις βασισμένες σε στοιχεία (Explanation based on evidence), εξετάζονται άλλες εξηγήσεις (Consider other explanations). Στη φάση μετά την επίσκεψη (Post-visit Phase) αναπτύσσονται συζητήσεις, δραστηριότητες και υλικά (Communicate explanation, Follow-up activities and materials).

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Στη διδακτική παρέμβαση, οι αξίες διασαφηνίζονται στις ομάδες συζήτησης μαθητών με τους εκπαιδευτικούς, στις τάξεις, με εμβολιασμό των σχετικών μαθημάτων, και κατά την ομαδική επίσκεψη στο Μουσείο. Προσωπικές αναλύσεις, αφηγήσεις, ιστορίες, αναλύσεις ηθικών ζητημάτων, προσομοιώσεις με νοητή μεταφορά εκτός αιθουσών διδασκαλίας, με κριτική θεώρηση υπό το πρίσμα της ηθικής και του χρέους απέναντι στη διατήρηση της ποικιλομορφίας στον πλανήτη, όσων οι μαθητές έχουν βιώσει και συνειδητοποιήσει κατά την ανάγνωση αποσπασμάτων και αναφορών του Ν Καζαντζάκη και σχετικών θεμάτων που διδάσκονται στα σχολικά μαθήματα.

Τα στάδια ανάπτυξης της διδακτικής παρέμβασης είναι:

α. Αρχική Κατατοπιστική Συζήτηση μαθητών-καθηγητών

Η αρχική, κατατοπιστική συζήτηση μαθητών και καθηγητών στην τάξη, γίνεται υπό το πρίσμα των αξιών της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη που σχετίζονται με την οικολογική και πολιτιστική βιωσιμότητα. Στην Τυφλίδα, το 1977, οι αξίες στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ιεραρχήθηκαν ως φύση, σχέσεις του ανθρώπου με τη φύση, δομημένο περιβάλλον (σχεδιασμός-εξέλιξη κοινωνιών), ατομικό προφίλ (αυτοπροσδιορισμός), προφίλ των άλλων, συμπεριλαμβανομένης και της επόμενης γενιάς (UNESCO, 2004). Στη σχεδιαζόμενη διδακτική παρέμβαση αναζητούνται οι αξίες τις οποίες προωθεί η ΕΑΑ που αναφέρονται στην κοινωνική και προσωπική ηθική και οι οποίες αναδύονται από τη ζωή και το έργο του Ν Καζαντζάκη. Οι αξίες αυτές ομαδοποιήθηκαν σε τρεις κύριες κατηγορίες που αφορούν: Α. στις προϋποθέσεις για αγαθή διαβίωση μέσα στις κοινωνίες, Β. στη

θέση του ατόμου ως προς τα άλλα μέλη της κοινωνίας που ζει, Γ. στην προσωπική διάσταση και ανάπτυξη (Καλαθάκη, 2012).

β. Εικονική Επίσκεψη στο Μουσείο Ν Καζαντζάκη μέσω διαδικτύου

Δόθηκε η ηλεκτρονική διεύθυνση του Μουσείου μαζί με φύλλο ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής και ζητήθηκε από τους μαθητές να απαντήσουν, εργαζόμενοι ατομικά στο σπίτι τους, στο ρυθμό και στο χρόνο που αυτοί επέλεξαν. Οι ερωτήσεις αφορούσαν τις γλώσσες τις οποίες δίνεται η δυνατότητα περιήγησης στην ιστοσελίδα του Μουσείου, τη γεωγραφική θέση και την ιστορία ίδρυσης του Μουσείου, τις κατηγορίες στις οποίες διακρίνεται το έργο του Ν. Καζαντζάκη, τα μουσεία με τα οποία έχει αδελφοποιηθεί το Μουσείο, που βρίσκονται αυτά και με ποιο κριτήριο έγινε η αδελφοποίηση, την εκδήλωση του Μουσείου στην οποία είχε συμμετάσχει το Λύκειο Μελεσών, τα dvd που πωλούνται στο ηλεκτρονικό κατάστημα της ιστοσελίδας. Η πρώτη γνωριμία με το Μουσείο και το έργο του Ν Καζαντζάκη εστίασε σε τρία έργα του, με επίσκεψη στα σχετικά χωρία, στην υπόθεση του έργου «Αναφορά στο Γκρέκο», στις γλώσσες που έχει μεταφραστεί ο Καπετάν Μιχάλης, σε τι διαφέρει ο Οδυσσέας του Καζαντζάκη από τον Οδυσσέα του Ομήρου στο έργο του Οδύσεια. Στο τέλος της εικονικής περιήγησης, ζητήθηκε από τους μαθητές να διαβάσουν το βιβλίο των επισκεπτών και επιλέξουν δύο αναφορές που τους έκαναν εντύπωση και να δηλώσουν αν η ηλεκτρονική περιήγηση τους δημιούργησε την επιθυμία να επισκεφθούν το Μουσείο.

γ. Προσεκτική και Καθοδηγούμενη ανάγνωση ενός τουλάχιστον έργου του Καζαντζάκη

Η ανάγνωση των έργων του Ν Καζαντζάκη, υπό το πρίσμα των αξιών της ΕΑΑ, μπορεί να συμβάλλει στην αντίληψη των προσωπικών αξιών του μαθητή, των αξιών της κοινωνίας μέσα στην οποία ζούμε και των αξιών όλου του κόσμου. Οι μαθητές επέλεξαν για ανάγνωση ένα τουλάχιστον έργο του Ν Καζαντζάκη από τη βιβλιοθήκη του σχολείου ή από την οικογενειακή τους βιβλιοθήκη, ώστε να απομονώσουν τις φράσεις εκείνες που κατά τη γνώμη τους αναφέρονται σε μια από τις παρακάτω αξίες και να τις σημειώσουν σε κάθε κατηγορία (Καλαθάκη, 2012). Η ομαδοποίηση των αξιών της ΕΑΑ είχε ως εξής: Α. Προϋποθέσεις για αγαθή διαβίωση μέσα στις κοινωνίες: Ειρήνη, Δικαιοσύνη, Ισότητα, Ελευθερία, Πολιτική της μη βίας, Β. Θέση του ατόμου ως προς τα άλλα μέλη της κοινωνίας που ζει: Κοινωνική Συνοχή, Αλληλεγγύη-Αλληλοβοήθεια, Συμφιλίωση, Γ. Προσωπική διάσταση και ανάπτυξη: Αξιοπρέπεια-Περηφάνια, Υπευθυνότητα-ανάληψη προσωπικής και διεθνούς ευθύνης-Χρέος, Ανεκτικότητα-ανοχή στην ετερότητα, Αυτονομία, όχι Εγωισμός

δ. Δια ζώσης Επίσκεψη στο Μουσείο, στη Μυρτιά Πεδιάδος Ηρακλείου Κρήτης

Οι μαθητές χωρίστηκαν σε δύο μεγάλες ομάδες και τους ζητήθηκε να απαντήσουν σε διαφορετικές ερωτήσεις καθώς περιηγήθηκαν, εκ περιτροπής, στους δύο ορόφους του Μουσείου. Ο στόχος ήταν να τονωθεί το ενδιαφέρον και να αυξηθεί η παρατηρητικότητα τους, να εξασκηθούν στην αναζήτηση της γνώσης, σαν σε Κυνήγι Χαμένου Θησαυρού.

Η πρώτη ομάδα των ερωτήσεων περιελάμβανε τις εξής: Γράψτε 5 χώρες στις οποίες έζησε για σχετικά μεγάλο διάστημα της ζωής του ο Ν Καζαντζάκης. Γράψτε 5 ονόματα άλλων λογοτεχνών με τους οποίους ο Ν Καζαντζάκης εικονίζεται σε φωτογραφίες. Είχε βραβευτεί ο Ν Καζαντζάκης; Με ποια επαγγελματική του ιδιότητα προώθησε σημαντικά την αξία της Αλληλεγγύης; Σε ποιο Μυθιστόρημα αναλύει το φιλοσοφικό πρόβλημα του κακού; Ολοκληρώθηκε αυτό το μυθιστόρημα; Σε ποιο μυθιστόρημα προσεγγίζονται τα θέματα της προσφυγιάς και του πραγματικού νοήματος του χριστιανισμού; Σε ποιο έργο του αναφέρεται η λεζάντα του Μουσείου «θεματοποιεί τη σύγκρουση ανάμεσα στο απολλώνειο μέτρο και τη διονυσιακή κατάφαση της ζωής», Βρήκατε ελκυστικό το Μουσείο;

Η δεύτερη ομάδα των ερωτήσεων περιελάμβανε τις εξής: Με ποια είδη λόγου ασχολήθηκε ο Ν Καζαντζάκης; Το έργο «Ο Χριστός Ξανασταυρώνεται»: α. πότε γράφηκε, β. Σε τι μορφές διασκευάστηκε, γ. Αναφέρετε μια κριτική που έχει γίνει για το έργο αυτό και σας εντυπωσίασε, Το υλικό του Μουσείου εκτίθεται άμεσα ή είναι διαδραστικό; Ποια ομάδα έργων του έχει εκτεθεί σε μεγαλύτερη κλίμακα στο Μουσείο; Ποιες επιρροές έχει δεχτεί από ιδεολογίες και θρησκείες; Ποιους τρόπους «ανάγνωσης» της ζωής του Καζαντζάκη εντοπίσατε στο Μουσείο; Ποιος ήταν ο κατεξοχήν σκηνογράφος και ενδυματολόγος των θεατρικών έργων του Καζαντζάκη; Η σημασία της έκθεσης των επιστολών από και προς τον Καζαντζάκη στην ανάλυση του έργου του, Βρήκατε ελκυστικό το Μουσείο;

ε. Συζήτηση Αναστοχασμού μαθητών και καθηγητών για την ολοκλήρωση της μαθησιακής διαδικασίας

Η συζήτηση αξιολόγησης έγινε με όλους μαζί τους μαθητές και καθηγητές που συμμετείχαν στη διδακτική παρέμβαση και στηρίχθηκε στις απαντήσεις των ερωτήσεων των Φύλλων Εργασίας που ατομικά ο καθένας μαθητής και σε συνεργασία σε ομάδες έδωσαν στην εικονική και πραγματική περιήγηση του Μουσείου καθώς και στις αναφορές από τα βιβλία που διάβασαν. Η συζήτηση αναπτύχθηκε γύρω από τις αξίες της ΕΑΑ που εντόπισαν και προβληματίστηκαν για να τις στοιχειοθετήσουν ώστε να προωθήσουν το έργο του Ν. Καζαντζάκη και το Μουσείο.

Μαθητές της Β τάξης του Λυκείου Μελεσών επισκέφτηκαν το Μουσείο Ν. Καζαντζάκη στη Μυρτιά Ηρακλείου συνοδευόμενοι από τις καθηγήτριες που τους διδάσκουν Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία. Στην αρχή της επίσκεψης, μόλις μαθητές και καθηγήτριες βρέθηκαν μόνοι με τα Φύλλα Εργασίας στο χέρι και όλο το Μουσείο μπροστά τους, θεώρησαν πως ένα βουνό περιμένει εξερεύνηση, ένιωσαν χαμένοι, ανεβοκατέβαιναν τις σκάλες, περνούσαν νευρικά μπροστά από τα εκθέματα, με αμηχανία και άγχος, σκέφτηκαν προς στιγμήν να τα παρατήσουν. Εντονότερο πρόβλημα είχαν οι καλοί, οι οποίοι είχαν «βγει από τα νερά τους» , έπρεπε να ακολουθήσουν άλλη διαδικασία για να βρουν τις απαντήσεις των ερωτήσεων των Φύλλων Εργασίας από αυτή της παραδοσιακής διδασκαλίας που ήξεραν πολύ καλά μέχρι τώρα. Δε χρειάστηκε όμως και πολύς χρόνος για να βρει

τον βηματισμό της η ομάδα και να αρχίσει να κυλάει το «μάθημα» με τους μικρούς ερευνητές σε «περίπατο». Πολύ γρήγορα, μέσα από συνεργασίες, κατατοπίζονταν για το περιεχόμενο των εκθεμάτων, με ένταση και πάθος έψαχναν τα στοιχεία που θα βασίζονταν για να αποδείξουν ότι η απάντηση που έδιναν στην κάθε ερώτηση ήταν αυτή που πρότειναν. Προέκυψε ένταση και ενθουσιασμός ακόμα και σε μαθητές που στις συνήθεις συνθήκες της σχολικής τάξης έμεναν απαθείς. Παρατήρησαν αναγκαστικά όλα τα εκθέματα ψάχνοντας για τις απαντήσεις και η μια ομάδα συμπλήρωνε την άλλη όπου χρειαζόταν. Οι καθηγητές παρακολουθούσαν διακριτικά χωρίς να παρεμβαίνουν και να καθοδηγούν ενισχύοντας έτσι την αυτενέργεια των μαθητών. Η συνεχής επιβεβαίωση από τις καθηγήτριες που αναζητούν στην παραδοσιακή διδασκαλία για το σωστό ή λάθος δε χρειαζόταν, είχαν ανάγκη μόνο τη συνηγορία των συμμαθητών της ομάδας τους. Λόγω της φύσης των ερωτήσεων, της οργάνωσης του μαθησιακού περιβάλλοντος και υλικού διερεύνησης, αναγκάστηκαν να δουν όλα τα εκθέματα, και μάλιστα να περάσουν δεύτερη και τρίτη φορά από μπροστά τους, για να βρουν τις απαντήσεις, τις οποίες μάλιστα στο τέλος τις πρότειναν και στις άλλες ομάδες, μόνο και μόνο να μη μείνουν αναπάντητες.

Στο τέλος της επίσκεψης έγινε προβολή βίντεο για τη ζωή και το έργο του Νίκου Καζαντζάκη στον ειδικά διαμορφωμένο χώρο του Μουσείου σχετικά με τη ζωή και το έργο του Ν Καζαντζάκη. Οι μαθητές έχοντας ήδη μια εικόνα για το συγγραφέα, έτσι όπως τη διαμόρφωσαν μέσα από την προσωπική τους έρευνα και παρατήρηση, ξεδίπλωσαν τους προβληματισμούς τους και αυθόρμητα οδηγήθηκαν σε συσχετισμούς με τη σύγχρονη πραγματικότητα, τους οποίους εξέφραζαν συχνά στη διάρκεια της προβολής. Έφυγαν ενθουσιασμένοι και σίγουροι για τις γνώσεις που είχαν κατακτήσει καθώς μονολογούσαν, συνηγορούσαν και επαύξαναν με αναφορές που είχαν εντοπίσει προηγουμένως. Τέτοιο ζητούσαν να είναι το μάθημα από τώρα και στο εξής.....

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

Στη διδακτική παρέμβαση περιγράφηκαν τα στάδια και η εφαρμογή με την οποία επιχειρείται να καταδειχθεί πως ο πνευματικός θησαυρός μιας περιοχής, όπως είναι το Μουσείο Ν Καζαντζάκη μπορεί να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία ποικίλων σχολικών γνωστικών αντικειμένων Λυκείου για την ανάδειξη αξιών της ΕΑΑ. Η ανάγκη μετατροπής του μαθητή από παθητικό δέκτη της γνώσης και της πληροφορίας σε ενεργό συνδιαμορφωτή του εκπαιδευτικού περιεχομένου, καθόρισε τον τρόπο σχεδιασμού της συγκεκριμένης πρότασης, με την παιδαγωγική αξιοποίηση του έργου του συγγραφέα και των εκθεμάτων του μουσείου του. Ο Καζαντζάκης προσφέρει εξαιρετική υποστήριξη στην επίτευξη αυτού του στόχου επειδή ταξιδεύει με πολύ άνετο και γλαφυρό τρόπο τους αναγνώστες του σε άλλα φυσικά και κοινωνικά περιβάλλοντα, για τη δομή των οποίων, τους νόμους και τις αρχές λειτουργίας τους, αφηγείται ιστορίες, σχηματίζει εικόνες, δημιουργεί διλήμματα και ωθεί στην προσομοίωση με τα σημερινά περιβάλλοντα. Έτσι, το

περιβάλλον μάθησης μεγεθύνεται, γίνεται ολόκληρος ο κόσμος που περιγράφει ο Καζαντζάκης, ο κόσμος γύρω μας.

Ο Κων. Δημαράς, στην ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, θεωρεί πως το έργο του Ν Καζαντζάκη, παράλληλα με τη λογοτεχνική και φιλοσοφική του αξία, ενέχει και την ανώτερη διδακτική διάσταση με την έννοια της διαπαιδαγώγησης του λαού μέσω της τέχνης και ότι ο συγγραφέας είναι ένας «διδάσκαλος του γένους» με την αρχαία ελληνική έννοια, διότι ενθαρρύνει με τα γραπτά του την άσκηση του ανθρώπου για να διαλύσει τα σκοτάδια του εσωτερικού του κόσμου (Νικολουδάκη-Σουρή στο Αργυροπούλου, 2008). Το μάθημα εκτός σχολικής τάξης και η διαφοροποίηση από την παραδοσιακή διδασκαλία προκάλεσαν αρχικά άγχος και αμηχανία στους μαθητές, οι οποίοι όμως, πολύ σύντομα, αντιμετώπισαν τη διαδικασία ως παιχνίδι κρυμμένου θησαυρού που κινητοποίησε ακόμα και τους συνήθεις αδιάφορους μαθητές, με τους καθηγητές σε δράση από το παρασκήνιο. Γράφει ο Ν. Καζαντζάκης, «ο ιδανικός δάσκαλος είναι εκείνος που γίνεται γέφυρα για να περάσει αντίπερα ο μαθητής του. Και όταν πια του διευκολύνει το πέρασμα, αφήνεται χαρούμενος να γκρεμιστεί, ενθαρρύνοντας το μαθητή του να φτιάξει τις δικές του γέφυρες» [Ν Καζαντζάκης, *Ιδεογραφήματα-Η Νέα Παιδαγωγική*, στο Αναφορά στον Γκρέκο].

Με την καθοδηγούμενη ανακάλυψη στα εκθέματα του Μουσείου Ν. Καζαντζάκη, οι μαθητές ωθήθηκαν να αναγνωρίσουν τις αξίες της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη που σχετίζονται με το σεβασμό της ποικιλότητας στα φυσικά οικοσυστήματα και στην κοινωνική ζωή, οι οποίες αναδεικνύονται στο έργο του Ν. Καζαντζάκη και συνδέονται με τα δικά τους βιώματα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ταιριάζουν τα λόγια του Ν. Καζαντζάκη «*Να αγαπάς την ευθύνη. Να λες: εγώ, εγώ μοναχός μου έχω χρέος να σώσω τη Γη. Αν δε σωθεί εγώ φταίω*» (Ανεμογιάννης, 2000)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Ανεμογιάννης Γ. (2000) Ν. Καζαντζάκης, πορεία προς την αιωνιότητα, έκδοση του Μουσείου Ν Καζαντζάκη, Βαρβάροι Ηρακλείου Κρήτης, β έκδοση
- Αργυροπούλου Χ. (2008) (επιμ) Νίκος Καζαντζάκης και Εκπαίδευση, Ελληνοεκδοτική ΑΕΕΕ, Αθήνα
- Ευρωπαϊκή Ένωση (2000) Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ISSN 12485381, μετάφραση στα ελληνικά ISBN284400-361-3, εκτύπωση Imprimerie Nationale, Νίκαια Γαλλίας
- Καλαθάκη Μ. (2012) Ο σεβασμός στην ποικιλότητα μέσα από τα έργα του Ν. Καζαντζάκη για τη διδασκαλία των Αξιών της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Λύκειο, Περιοδικό Παιδαγωγικός Λόγος, Τόμος ΙΗ-2012-Τεύχος 2

Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο 10,11,12 Οκτωβρίου 2014

http://www.plogos.gr/ΤΕΥΧΗ/2_2012/4kalathaki.pdf

Φλογαΐτη Ε. (2006) Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, 2^η έκδοση

Hesselink F., Kempen P., and Wals A. (Editors), (2000) ESDebate: International debate on education for sustainable development, Commission on Education and Communication of IUCN - The World Conservation Union, IUCN Publications Services Unit, Switzerland

Kalathaki M. (2011) "Respect of biodiversity: a didactic objective of the school programs of education for sustainable development", Natural Europe- Educational Pathways, <http://education.natural-europe.eu/green/exhibits/show/pathway-slug-84/to-begin-with>

Sterling, S (2004) Higher Education, Sustainability and the Role of Systemic Learning, in PB Corcoran & AEJ Wals (eds.) Higher Education and the Challenge of Sustainability: Contestation, Critique, Practice, and Promise; Dordrecht, Kluwer Academic

UNESCO (2004) Draft UNECE Strategy for Education for Sustainable Development, Addendum, Background Economic and Social Council Economic Commission for Europe Committee on Environmental Policy, 2nd Regional Meeting on Education for Sustainable Development, Rome, 15-16 July 2004, cep/ac.13/2004/8/add.1, 18May 2004